

συνάντησιν μετὰ τοῦ Ἰωάννου. . . καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιστολῆς τὴν ὁποίαν εἶχεν νομίσει καλὸν νὰ γράψω κατ' αὐτοῦ· τὸν παρεκάλεσα δὲ νὰ κατορθώσῃ νὰ συγχωρήσῃ ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος τὸ σφάλμα μου, καὶ ἔλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ φροντίσω ἐγὼ δι' ὅλας τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας του.

Μετὰ μακρὰν σιωπὴν ὁ ἐφημέριος μοὶ ἀπήντησεν ὅτι ὁ Ἰωάννης κατατηκόμενος ὑπὸ τῆς ἀσθενείας, δὲν ᾔθελε οὔτε καὶ τὸ ὄνομα ν' ἀκούσῃ ἐκείνης ἢ ὁποία τὸν ἐρρίψεν εἰς τὸ βάραθρον τῆς δυστυχίας, καὶ ὅτι ἐν τῇ δυσπιστίᾳ του ἀπέρριπτεν ὅλας τὰς προσφερομένας βοηθείας.

— Παρακαλέσατε τὸν Θεὸν διὰ αὐτὸν, κυρία, προσέθετο ὁ ἱερεὺς, διότι ἔχει ἀνάγκην τῆς θείας χάριτος, αὐτὸς ὅστις δὲν δύναται νὰ συγχωρήσῃ· καὶ ὅμως μετ' ὀλίγον θὰ ἀποθάνῃ.

Προσευχήτην καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ. Τὸ μῖσος τοῦ δυστυχοῦς ἐκεῖνου ἐδάρυνε τὴν καρδίαν μου καὶ μ' ἐφαίνετο ὅτι ἂν τὸ θυμὰ μου δὲν μ' ἐσυγχώρῃ, δὲν θὰ ἐτόλμων πλέον νὰ ἐλπίσω εἰς τὴν θεῖαν εὐσπλαγχνίαν. Αἱ ἡμέραι τὰς ὁποίας ἐπέρασα περιμένουσα ὑπὲρ αὐτοῦ πλήρεις λύπης καὶ σκέψεων βεβηλώσας ἢ θεῖα ἀγαθότης μὲ τὰς προητοιμάσεν ὥπως φωτίσῃ τὴν συνειδήσιν μου πρὸ τῆς τρομερᾶς ἐκείνης νυκτὸς, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι πλέον δυνατόν νὰ κάμωμεν τίποτε, οὔτε νὰ ἐργασθῶμεν, οὔτε νὰ ἐξλεώσωμεν.

Ἐγνώριζον ὅτι ὁ Ἰωάννης εἶχε φθάσει εἰς τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς ἀσθενείας, καὶ ἔτρεμον δι' αὐτὸν ἀνησυχούσα ἐν τοσοῦτῳ καὶ δι' ἐμαυτὴν ἢ συγχώρησις δὲν μοὶ ἐδίδετο. Τέλος ἔλαβον ἐπιστολὴν τοῦ ἐφημερίου λέγουσάν με· «Σὰς περιμένω, κυρία, εἰς τοῦ Ἰωάννου.»

Εὐθὺς ἔδραμα, καὶ ποτὲ οὔτε κατὰ τὰς ὥραιότερας ἡμέρας τῆς νεότητός μου ἢ καρδίᾳ μου ἐπαλλε μὲ τόσῃν δυνάμειν ὅσον ὅτε διέβην τὸ κατώφλιον τοῦ δωματίου τοῦ ψυχορρέχοντος. Ἀκτίς τοῦ δύνοντος ἡλίου ἐφώτιζεν αὐτὴν ἐνόμιζες ὅτι θεῖα ὁδὸς ἠνοίχθη διὰ τὴν ἀναχωροῦσαν αὐτὴν ψυχὴν. Ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα ἦσαν γονυπετῇ ἐνώπιον τῆς κλίνης, εἰς τὸ προσκέφαλον ἵστατο ὁ ἱερεὺς, καὶ ἀνὰ χεῖρας ἔχων σταυρὸν ἀπέτεινε λόγους ἐλπίδος καὶ θάρρους πρὸς τὸν θνήσκοντα. Συνδιηλλάγη λοιπὸν μὲ τὸν Θεόν! Ἐστάθην ἀκίνητος ἐνώπιον τοῦ μεγάλου θεάματος τοῦ θανάτου χριστιανοῦ. Ὁ ἐφημέριος εἶπέ τι εἰς τὸν Ἰωάννην, ὅστις ἀνεγείρας τὴν βεδορημένην κεφαλὴν του μὲ ἀνεζήτησε διὰ τῶν ἐσκοτισμένων του ὀφθαλμῶν καὶ μὲ φωνὴν ὁμοιάζουσαν πνοὴν ἐψιθύρισε·

— Κυρία, σὲ συγχωρῶ μὲ ὅλην μου τὴν καρδίαν! συγχώρησάν με καὶ σὺ, ἔχω ἀνάγκην τῆς συγγνώμης σου. Προσεύχου δι' ἐμέ, καὶ μὴ λησμονήσῃς τὴν ταλαίπωρον γυναῖκα καὶ τὰ ὄρφανά μου. . .

— Τὸ ἐρρίζομαι! ἀνέκραξα.

Καὶ ἐγονυπέτησα· ἡ ὑπερηφάνειά μου ἐνικήθη τέλος πάντων. Κατεφίλησα τὴν χεῖρα ἧτις ἐκταθείσα πρὸς ἐμέ ἐπάγωσεν εὐθὺς ἐντὸς τῆς ἰδικῆς μου.

Ὁ Ἰωάννης ἀπέθανεν· ἐγὼ δὲ ἡ μέχρι τοῦδε κατ' ὄνομα χριστιανὴ ἐπανῆλθον εἰς τὸν Θεὸν διὰ παντός, καὶ ὅσον ἔνοχος καὶ ἂν εἶμαι τολμῶ νὰ ἐλπίσω. Καὶ δὲν εἶμαι μὲν εὐδαίμων, ἐξ ἐναντίας τὸ γῆρας μου εἶναι μεμονωμένον καὶ λυπηρόν· ἀλλὰ τοῦλάχιστον δὲν χύνω δάκρυα ἀπελπισίας.

B I Ω N.

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΕΝ ΝΕΑΠΟΛΕΙ.

Περὶ τὰ μέσα σχεδὸν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἔζη ἐν Νεαπόλει παχύσαρκός τις καλόγηρος, κοκκινόπρῶσπος, ζωηρὸς τὸ βλέμμα, προγιάστωρ, φορῶν τὸ ἔνδυμα τοῦ τάγματός τοῦ Ἀγ. Δομνίκου καὶ πικρὸν πικρὸν πικρὸν ὀνομάζετο δὲ «Παπᾶ Γρηγόριος Μαρίας Ρόκκος,» ἢ ἀπλῶς «Παπᾶ Ρόκκος,» ὡς ἐκαλεῖτο ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἦν δὲ πάντοτε ἱλαρὸς, σκωπτικὸς, μῆμος, ζωηρὸς καὶ ὀργίλος. Καθ' ὁδὸν προσηγόρευεν αὐτὸν καὶ ὁ τελευταῖος τῶν Λαζαρόνων, καὶ πᾶσαι αἱ νέαι ἐφιλοτιμοῦντο ν' ἀσπασθῶσιν εὐλαβῶς τὴν δεξιάν του.

Ἦτο δὲ πασίγνωστος εἰς τε τὸν λιμένα καὶ τὴν ἀγοράν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπλανᾶτο εἰς ὅλων τὰ στόματα ἀπὸ τοῦ Πικρῶντος μέχρι τοῦ Καποδιμόντε.

Ἡ ἐπιρροή του ἐπὶ τοῦ ὄχλου ἦτο ἀπόλυτος. Οὐαὶ εἰς τὸν ἐναντιούμενον εἰς τὰς ιδέας του! Ἐπειδὴ ὁμῶς ἦτο ἄνθρωπος χρηστὸς καὶ ἐνάρετος, μετεχειρίζετο τὴν παντοδυναμίαν του ἐπ' ἀγαθῷ.

Ὅτε ᾔθελε νὰ διδάξῃ τὸν λαόν, ὅτε ἐπεθύμει νὰ ἐξαλείψῃ μίαν κατὰχρησιν, νὰ διορθώσῃ ἓν λάθος, νὰ πολεμήσῃ ἓν ἁμάρτημα, ἀνέβαινεν ἐπὶ κάδου εἰς τινὰ τῶν μᾶλλον συχναζομένων πλατειῶν· πολυάριθμος ὁ ὄχλος συνωθεῖτο περὶ αὐτοῦ, ὅστις ἤρχιζε νὰ ὁμιλῇ κατὰ τὴν ἐγγύριον διάλεκτον διὰ φωνῆς βροντώδους, ὅτε μὲν ἀπειλούσῃ τοὺς ἁμαρτάνοντας διὰ φρικωδεστάτων ποινῶν, ὅτε δὲ τερπούσης αὐτοὺς δι' ἀνεκδότων καὶ μύθων. Ὁ ῥήτωρ ἐκάλει τότε ἓνα ἕκαστον κατ' ὄνομα καὶ ἐξύβριζε καὶ κατετρόνιζε καὶ συνδιελέγετο κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Σωκράτους. Καὶ ὅτε καθύδρος κατέληγε τὸν λόγον, ἄπνυτες ἀπῆρχοντο κατανενυγμένοι καὶ δακρύοντες.

Ἡ εὐγλωττία τοῦ Παπᾶ Ρόκκου ἦτο βάνυσος, ἀσυνάρτητος, βιαία, ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθικὴ του πολλάκις παράδοξος· καὶ ὅμως ὁ λόγος του σπειρόμενος εἰς τὰς

ἀμαθείς ἐκείνας καὶ ἀκαλλιεργήτους ψυχὰς παρήγαγεν ὠραίους καρπούς.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁσάκις ὁ λόγος δὲν ἴσχυε νὰ φέρῃ εἰς μετάνοιαν τὸν ἁμαρτωλὸν, κατέφευγεν εἰς πειστικώτερον ἐπιχείρημα· ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ ῥάσου τοῦ νεῦρον βοῆς (βούρδουλαν) καὶ, πῆρ! πῆρ! τὸν κατέφερεν εἰς τοὺς ὤμους τοῦ πεισματώδους, καθόσον, ὡς εἶπομεν, ἦτο καὶ θυμώδης, ὁμοιάζων κατὰ τοῦτο τὸν προϊστάμενόν του Ἄγ. Δομνίκου.

Τὴν νύκτα τῆς 8 Αὐγούστου 1779, ὁ Βεζούδιος κατεπλέγετο ὅλος· ταχεῖα καὶ μακρὰ λάβρα φλογὸς κατήρχετο καὶ ἐπῆδα ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους, καὶ τὰ δένδρα καὶ αἱ οἰκίαι ἐξέφρανίζοντο ὑπὸ τὴν πλημμύραν ἐκείνην τῆς κολάσεως· ἡ λάβρα ἐρρεε γιγαντιαίους βήμασι πρὸς τὴν πόλιν.

Ὁ λαὸς ἐκθαμβὸς καὶ τρέμων, συνηθροίσθη ὑπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Φιλαγγέρη, καὶ γεγωνυῖα τῇ φωνῇ παρεκάλει τὸν ἀρχιεπίσκοπον νὰ ἐξαγάγῃ τὸ ἀργυροῦν ζόκνον τοῦ Ἁγίου Ἰανουαρίου ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θησαυροῦ καὶ νὰ τὸ περιφέρῃ ἐν λιτανείᾳ περὶ τὸ ἡφαίστειον.

Καὶ ἄλλοτε ἡ παρουσία τοῦ Ἁγίου εἶχε σταματήσει τὸν καταστρεπτικὸν χειμαρρὸν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Καρδινάλιος δὲν ἀπῆντα εἰς τὰς κρυφὰς τοῦ λαοῦ καὶ τὸ παλάτιον τῆς ἐπισκοπῆς ἦτο σιωπηλὸν καὶ κατασκότεινον, ὁ ὄχλος καθίστατο ἀπειλητικός· τινὲς δὲ καὶ προέτειναν νὰ πυρπολήσωσι τὴν οἰκίαν.

Αἰφνης ἀνοίγεται θυρὶς τις· ὁ λαὸς σιγᾷ· καὶ παρουσιάζεται τὸ γνωστὸν πρόσωπον τοῦ παπᾶ Ρόκκου, ἔχον τὸ ἦθος θρηϊῶδες καὶ παρωρισμένον.

— Τί θέλετε; ἡρώτησε.

— Θέλομεν τὸν Ἄγ. Ἰανουάριον νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὸ πῦρ, ἀνέκραζαν μυρίαι φωναί.

— Πῶς, ἀνόητοι! Ζητεῖτε ὥστε ὁ Ἄγ. Ἰανουάριος, ὁ ἐπόγονος τῆς οἰκογενείας τῶν Ἰανουαρίων τῆς Ρώμης, ὁ πρωτεύων ἐν τῷ παραδείσῳ ἅγιος, νὰ ἐνοχληθῇ τὴν ὥραν αὐτὴν διὰ τριακοσίους ῥακενδύτας καὶ πένητας; Ὁ Ἄγ. Ἰανουάριος! ὡς νὰ ἐλέγετε ὁ Ἄγ. Κρισπῖνος ὁ σανδαλοποιὸς, ἡ ἡ ἀγία Ρίτσα ἡ ὑπηρέτρια! Ἀλλὰ μήπως ἠξεύρετε τί κάμνει τὴν ὥραν αὐτὴν ὁ ἅγιος Ἰανουάριος; — Κοιμᾶται!

— Κοιμᾶται!

— Ἐννοεῖται, κοιμᾶται· οὔτε θὰ σηκωθῇ πρὸ τῆς αὔριον. Ὡρα καλὴ λοιπὸν, ἀναχωρήσατε· ἀναχωρήσατε, λέγω!

Καὶ ἐκλείσθη ἡ θυρὶς καὶ ἅπαντες οἱ ταραξίαι, ὡ τοῦ θαύματος! ἤσυχαι ὡς ἔλαιον λυχνίδας, ἔγιναν ἄφαντοι.

Ἀπορεῖτε ἴσως διὰ τί ὁ παπᾶ Ρόκκος ἐποίει διάκρισιν γένους ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ παρίστανεν ἄγιον κοιμώμενον ὡς ἄλλον θνητόν. Ἀλλ' αὐτὸς ἐδικ-

φόρει περὶ τῶν τοιούτων· διὸ πολλάκις διδάσκων, ἐνῷ ὁμιλεῖ περὶ θαυμαστῶν πράξεων τῶν θείων προσώπων, ἔλεγε τὸν Ἰψιστον ἀναγινώσκοντα τὸ κτάστιχον τῶν τεθνεώτων, τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καταγινόμενον νὰ ψάλλῃ τὸ «Ἐλέησόν με ὁ Θεός,» καὶ τὴν Παναγίαν τὸ «Ἀπόστολοι ἐκ περάτων,» καὶ οὐδεὶς ποτε ἐτόλμα νὰ ἀντεῖπῃ.

Ἐὰν νομίζετε ὅτι διηγοῦμαι ὑπερβολὰς ἢ μύθους, σῆς προσκαλῶ νὰ ἐπεξέλθετε τὸν βίον τοῦ παπᾶ Γρηγορίου Μαρία Ρόκκου, συγγραφέντα ὑπὸ τοῦ αἰδεσιμωτάτου Ὀνουφρίου, ὅστις ἀναφέρει τὸ ἀνωτέρω συμβᾶν καθὼς καὶ τὸ ἐπόμενον, καὶ πλεῖστα οὐχ ἦττον περίεργα καὶ πασίγνωστα ἐν Νεαπόλει.

Ὁ παπᾶ Ρόκκος ἦτο ὁ καθιερώσας καὶ καταστήσας κοινὴν τὴν χρῆσιν τῶν Ἁγίων εἰκόνων ἐν ταῖς ὁδαῖς, καὶ ἰδοὺ πῶς·

Ἡ Νεάπολις ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἦτο τὴν νύκτα κατασκότεινος, καὶ οὐαὶ εἰς τοὺς νυκτερινούς ὁδοιπόρους! Ὁ Φερδινάνδος Α' ἦτο ἴσως κύριος τῆς Νεαπόλεως τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ τὴν νύκτα κύριοι ἦσαν οἱ κλέπται καὶ οἱ ληστὰι, πεπεισμένοι περὶ τῆς ἀτιμωρησίας, διότι οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ τοὺς ἀναγνώρισῃ.

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον ἀπεπειράθη δις ἢ τρίς νὰ θέσῃ φανούς εἰς τὰς λεωφόρους· ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν εὐρέθησαν ἅπαντες συντετριμμένοι.

Ἀλλ' ὁ παπᾶ Ρόκκος ἔθετο κατὰ νοῦν νὰ κάμῃ ὅ,τι ἡ κυβέρνησις δὲν ἐδυνήθη.

Ὠραίαν τινὰ ἡμέραν, ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς ἀγορᾶς, ἐν ὥρᾳ καθ' ἣν ὁ ὄχλος εἶναι πολυπληθέστερος, ἀναβὰς ἐπὶ τῆς προχείρου αὐτοῦ πνυκὸς, ἀνήγγειλεν ὅτι ἐσκόπει νὰ ὁμιλήσῃ. Καὶ εὐθὺς πάντες καταλιπόντες τὰς ὑποθέσεις των συνηθροίσθησαν περὶ αὐτοῦ.

— Τέκνα μου, εἶπεν, ὁ Μαστρίλλος, ὁ διάσημος ληστὴς Μαστρίλλος, ὁ τρόμος τῆς εἰς Ρώμην φερομένης ὁδοῦ, ἀπηγγονίσθη πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἐν Τερέρα-κίνη. Ἡξεύρετε δὲ ποῦ μετέβη ἡ ψυχὴ του;

— Εἰς τὴν κόλασιν.

— Ὅχι, κύριοι, ἐξ ἐναντίας μετέβη εἰς τὸ μέσον τοῦ παραδείσου!

Ψιθυρισμοὶ ἐκπλήξεως ἀντήχησαν μεταξὺ τοῦ ὄχλου ὅτε ἠκούσθη ἡ ἀπάντησις τοῦ ἱεροκήρυκος.

— Ναί, εἰς τὸν παράδεισον! Καὶ ἠξεύρετε διατί; Διότι ὁ Μαστρίλλος ἐσέβετο κατ' ἐξοχὴν τὸν ἅγιον Ἰωσήφ, προσευχόμενος καθ' ἑσπέραν καὶ ἐπικαλεσθεὶς αὐτὸν καὶ κατὰ τὴν ὑστάτην τοῦ βίου του στιγμήν. Σημειωτέον ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωσήφ εἶναι μετὰ τὸν ὕψιστον εἰς τὸν οὐρανὸν ἰσχυρότερος παντὸς ἄλλου.

— Καὶ πῶς ἐμβόηκεν εἰς τὸν παράδεισον τοιοῦτος ληστής;

— Τῇ ἀληθείᾳ, ἐξηκολούθησεν ὁ παπᾶ Ρόκκος

χωρίς νὰ ταρραχθῇ, τῇ ἀληθείᾳ, ὁ Μαστρίλλος δὲν τὸ ἐπέτυχε χωρὶς κόπον. Ὁ ἅγ. Πέτρος δὲν ἤθελε νὰ συγχωρήσῃ εἰς τὸν ληστὴν τὴν εἴσοδον, λέγων ὅτι ὁ Ἰωσήφ παραδεχόμενος πάντας τοὺς ἐπ' αὐτὸν ἐλπίζοντας ἐγέμιζε τὸν παράδεισον κακούργων. Τοὺς λόγους τοῦ ἁγίου Πέτρου ἐνέκρινε καὶ ὁ ὕψιστος. Καὶ νὰ μὲν ὁ ἅγιος Ἰωσήφ ἐπέμενεν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔμεινεν ἄκαμπτος.

Τί λοιπὸν ἐπραξεν ὁ ἅγ. Ἰωσήφ; Δὲν ἐπανέλαθεν ἐπιχειρήματα, δὲν ὠργίσθη, δὲν ἔκαμε ταραχάς, ἀλλ' ἐπορεύθη πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ εἶπεν·

— Ἰησοῦ μου, εἶσαι υἱὸς μου· ἄρα μὲ χρεωστεῖς ὑπακοῇν. Προσκάλεσον τοὺς περὶ σέ καὶ ἀκολουθεῖ με.

Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἔνευσε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς μάρτυρας, τοὺς ὁμολογητάς, τοὺς ἁγίους πάντας καὶ ἠκολούθησε τὸν Ἰωσήφ.

Ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ ὁ Ἰωσήφ μετέβη πρὸς τὴν Θεοτόκον, καὶ εἶπεν·

— Ἀειπάρθενε, εἶσαι σύζυγός μου καὶ ἐπομένως χρεωστεῖς νὰ μὲ ὑπακούῃς. Κάλεσον ὅλους τοὺς περὶ σέ καὶ ἀκολουθεῖ με.

Καὶ ἡ Θεοτόκος ἔνευσε ταῖς Σαραφείμ καὶ Χερουβείμ, ταῖς παρθέναις, τοῖς ἀγγέλοις, τοῖς ἀρχαγγέλοις καὶ ἠκολούθησε τὸν σύζυγόν της.

Καὶ τοιαύτην ἔχων συνοδίαν ὁ ἅγ. Ἰωσήφ ἐκίνησε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Παράδεισου.

Ὅτε ὁ Θεὸς εἶδεν ὅτι ἔμελλε νὰ μείνῃ ἔρημος εἰς τὸν Παράδεισον, ἤρχισε νὰ καλοσυλλογίζεται καὶ καλέσας τὸν Ἰωσήφ εἶπεν αὐτῷ·

— Ἄγιε Ἰωσήφ, γέρον πεισματάρη, κάμε ὅ,τι θέλεις· καὶ ἐμῶς εἰς τὸν Παράδεισον ὅποιον θέλεις· ἀλλὰ ἄφες τοὺς ὑπ' ἐμὲ νὰ μένωσιν ἐδῶ.

Καὶ οὕτω ὁ Μαστρίλλος εἰσῆλθε.

Βλέπετε λοιπὸν, εὐσεβεῖς χριστιανοί, ὁποίαν ἰσχὺν ἔχει εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ ἅγ. Ἰωσήφ; ἄρα ἂς ἔχωμεν αὐτὸν φίλον. Ἀλλὰ τί ποιητέον ὅπως τὸν ἐξιλεώσωμεν; Ἐμπροσθεν ἐκάστης εἰκόνης τοῦ ἂς ἀνάψωμεν τὴν νύκτα ἐν φῶς, καὶ αὐτὸς τὴν στιγμήν τοῦ θανάτου μας θὰ μᾶς ἐμβάσῃ ἀναμφιβόλως εἰς τὸν Παράδεισον.

Τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἐσπέραν πεντακόσαι λαμπάδες ἐκαίοντο εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Νεαπόλεως. Αἱ εἰκόνες ἐπολλαπλασιάσθησαν· ἡ εὐλάβεια ἐπεξετάθη εἰς ἅπαντας τοὺς ἁγίους καὶ αἱ ὁδοὶ ἐρωτίσθησαν, ὁ δὲ διαβάτης ἦτο βέβαιος ὅτι δὲν θὰ ἔπιπτε πλέον εἰς λάκκον ἢ εἰς βρόχους κακούργων.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ δημοτικὸν συμβούλιον ἔθετο φανούς εἰς πάσας τὰς πλατείας καὶ τὰς ὁδοὺς· σήμερον δὲ τὸ ἀέριον φέρει τοὺς χιλίους αὐτοῦ ὑπογείους σωλῆνας εἰς ὅλα τὰ μέρη. Εἰς τί λοιπὸν ἐχρησίμευον τόσαι εἰκόνες, τόσαι κογχύλια, τόσοι ἐσταυρωμένοι;

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἦν ἄπειρος· δὲν ὑπῆρχεν οἰκία μὴ ἔχουσα ἓνα, δύο ἢ καὶ τρεῖς. Καὶ δὲν ἦσαν ὅλαι ἀριστουργήματα τέχνης. Ὑπῆρχον τινὲς ἐν τῇ παλαιᾷ Νεαπόλει, δυνάμεναι διὰ τὸ ἀλλόκοτον τῆς μορφῆς νὰ διαγωνισθῶσιν, ὁ Θεὸς νὰ μὲ συγχωρήσῃ! μὲ τὰ εἰδῶλα τῶν Ἰνδῶν καὶ Κινέζων.

Ὑπῆρχον εἰκόνες μὲ ἀσυμμέτρους ἀναλογίας, αἵτινες ἐπλήρουν ὀλόκληρον πρόσωπον. Τινὲς κατ' ἀρχὰς ἦσαν μικρότατοι, μετὰ ταῦτα ὅμως ὁ πρῶτος ὅστις ἤθελε τύχει χάριτός τινος ἐζωγράφιζεν ἐπ' αὐτῆς ἐν στέμμα, ἕτερος ἐπὶ τοῦ στέμματος μέγαν οὐρανὸν, ἕτερος ὀλίγον πρὸς τ' ἄνω ἑναστρον στερέωμα, ἕτερος ὑπὸ τὴν εἰκόνα ἐπιγραφὴν μὲ χαρακτῆρας κυρτοὺς, ἕτερος πλαίσιον ποικιλόχρουν. Ἡ ζωγραφία ἐλάμβανε τοιοῦτοτρόπως μεγάλας διαστάσεις. Καὶ τοῦτο μόνον δὲν ἀρκεῖ, ἀλλ' ἐξῶθεν τοῦ πλαισίου,

« Pendono intorno in lungo ordine i volti

Che vi portano i creduli devoti » (1).

Εἰκόνες τινὲς εἶχον προσηλωμένον κωνοειδῆ στέφανον· ἐνταῦθα ἔδλεπες νεανίαν ἑτοιμον νὰ καταπατηθῇ ὑπὸ θυμοειδῶν ἵππων καὶ αἰφνὴς διαφρεύοντα τὸν κίνδυνον· ἐκεῖ κτίστην κρεμάμενον μὲν εἰς τὸν αἶρα, βασταζόμενον δὲ ὑπ' ἀοράτου χειρὸς, καθ' ἣν στιγμήν κατέπιπτεν ἀπὸ τινος ἱκριώματος· παρακάτω, ἀσθενῆ ἑτοιμοθάνατον καταδεδικασμένον ἀπὸ τοὺς ἱατροὺς, αἰφνης ἀναρῶνόντα· ἀλλαχοῦ χεῖρας, πόδας, μηροὺς, κεφαλὰς, ῥίνας ἐκ κηροῦ, καὶ μαντεύσατε τί; ἐπωμίδας ἀνθυπολοχαγοῦ! Μάλιστα, στρατιωτικὰς ἐπωμίδας! Ἀνθυπολοχαγός τις ὑπεσχέθη εἰς τὴν Θεοτόκον τὰς ἐπωμίδας τοῦ ἂν προβιθασθῇ λοχαγός. Ἡ Θεοτόκος ἐμεσίτευσε παρὰ τῷ ὑπουργῷ τῶν στρατιωτικῶν καὶ ὁ προβιθασθεὶς ἐξετέλεσε τὴν υπόσχεσίν του.

Δὲν λέγω τι περὶ τῶν θαυματουργῶν εἰκόνων, ἐκείνων δηλαδὴ αἵτινες ἤνοιγον ὀφθαλμοὺς, ἐκίνουν τὰς χεῖρας καὶ ἐκυπταν τὴν κεφαλὴν, κτλ. τότε ὁ ἐνθουσιασμός ὑπερέβαινε πᾶν ὄριον· ἐζωγραφεῖτο περίξ τῆς εἰκόνης κῆπος ὠραιότατος μὲ ποικιλόχρουν ἄνθη, ἐπήγνυτο περὶ τὸν κῆπον σιδηροὺν δρύφρακτον, ὅπερ κάποτε κτεῖχε καὶ σπιθαμὰς τινὰς τῆς ὁδοῦ

Ἐν τῇ ὁδῷ Πενιασέκα ὑπῆρχε γιγαντώδης ἐσταυρωμένος, ὅστις τὸ 1799 ἵνα μὴ πληγωθῇ ἐκλινε τὴν κεφαλὴν εἰς σφαῖραν κανονίου βιβθῆσαν ἐκ τοῦ φρουρίου τοῦ ἁγ. Ἐλμου ὑπὸ τοῦ Νικολίνου Κερατσίολου, στρατηγοῦ τῆς δημοκρατίας· ἕτερος ὅμοιος ὑπάρχει ἐν τῷ ναῷ τῆς Κάρυφτης, ὅστις ἐν ἀπωτέροις χρόνοις ἐπραξεν τὸ αὐτὸ καὶ οὗτινος ἐπὶ τινι ἔτη πύξανε ἡ κόρη. Εἰς Ἰδοῦ ὁ ἀρ-

(1) Ἦτοι κρέμονται περίξ τὰ τεῖχη τὰ ἐποῖα φέρουσιν αἱ εὐπιστοὶ εὐλαδεῖς.

θρῶπος, εἰς τὴν πλατεῖαν Μεδίνης, πρὸ ὀλίγων μό-
λις ἐτῶν ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς. Θεατόκος τις ἐν
τῷ σταθμῷ Πενδίου ἐκλαυσε.

Σήμερον αἱ εἰκόνες ἅπασαι μετηνέχθησαν εἰς
τοὺς ναοὺς, οὐχὶ ὁμῶς ἄνευ γογγυσμοῦ καὶ ἀντι-
στάσεως. Εἰς μέρη τινὰ, ἐνῶ ὁ κτίστης κατέστρεφεν
ἅγιόν τινα ἢ ἁγίαν, ὁρμαθὸς γραχιδίων συνώδευε διὰ
κραυγῶν ἕκαστον καταπίπτον ἐρείπιον, ὅπως καὶ αἱ
χοροὶ τῶν ἀρχαίων τραγωδιῶν ἐξέπεμπον γόνον ἐν
ἐκάστῳ στίχῳ διηγήσεως θανάτου.

Ἦτο περίεργον ὄντως ν' ἀκούῃ τις τὰς ἐπιφωνή-
σεις τῶν διαβωτῶν.

— Πόσον ὠραία ἦτον! ἀνεφώνει καλὴ τις οἰ-
κοδόσποινα ὅλως ἐνθουσιῶσα.

— Νὰ τοῦ κοπῇ ὁ λαιμός! ὑπετονθόρυζε γραῖα
ὀργίλη, ἀτενίζουσα τὸν κτίστην καὶ ποιοῦσα τὸ ση-
μεῖον τοῦ σταυροῦ.

— Τὸ ἐπ' ἐμοί, φοβοῦμαι ὅτι ἐξ ὅλων αὐτῶν θὰ
ἐπέλθῃ κίνδυνος, ἔλεγεν ἄνθρωπός τις προβεβηκώς
τὴν ἡλικίαν.

Ἐν τῇ ἀγορᾷ, Λαζαρόνος τις προὐχώρησε καὶ πε-
ραιτέρω. Ὁ ἐκλεχθεὶς δήμαρχος, πειρώμενος νὰ ἐξ-
αλείψῃ τὰς δεισιδαιμονίας τοῦ λαοῦ, ἠθέλησεν ὥσ-
τε ἱερεὺς τις, ἐν λευκῇ στολῇ, προηγουμένων δύο
λαμπάδων, νὰ μεταβῇ πρὸς ἐξάλειψιν τῶν εἰκόνων.
Ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ὁ ὄχλος ὠργίσθη ἐρμηνεύσας τὴν
διαταγὴν τοῦ δημάρχου ὡς ἱεροσυλίαν. Ἀνάγκη νὰ
ἐπαναλάβωμεν τὸ μέγα διοικητικὸν ἀξίωμα, «*Sur-
tout pas trop de zèle.*»

Αἱ εἰκόνες ἀφηρέθησαν ἡσύχως ὑπὸ τῆς φρουρᾶς.
Καὶ σήμερον οἱ Λαζαρόνοι ἔχουσι τὴν πεποιθήσιν
ὅτι οἱ ἅγιοι ἴστανται ἀναπαυτικώτερον ἐντὸς τῶν
ναῶν παρὰ ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς βραχὰς καὶ τοὺς ἀ-
νέμους, καὶ ὅτι τὴν νύκτα κοιμῶνται ἡσυχοὶ μετὰ
τοῦ Ἀγ. Ἰννουαρίου.

Οὕτω πᾶσα πρόνοια λαμβανομένη ὑπὸ τῶν κυ-
βερνητῶν πρὸς ὄφελος τοῦ λαοῦ, ὅσον καὶ ἂν ᾖ
δυσάρεστος αὐτῷ κατ' ἀρχάς, δύναται νὰ πραγματο-
ποιηθῇ, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχῃ ἡ ἐξουσία σταθερότητα
καὶ θάρρος.

Α. ΛΙΒΘΗΝΟΠΟΛΟΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΡΩΜΗΣ.

Ἐξ ὧν ἀπό τινας ἤδη χρόνου ἐνεργοῦνται ἐν
Ῥώμῃ ἀνασκαφῶν, αἱ σπουδαιότεραι εἰσὶν αἱ ἐπὶ
τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Τιβέρεως ἐκτελούμεναι ἀπὸ
τοῦ παρελθόντος χειμῶνος, ἐπιστατούντος τῶν ἑρ-

γῶν τοῦ γενικοῦ Ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων Vis-
conti.

Ὅλον τὸ ἐπὶ τοῦ Τιβέρεως ἐκτενόμενον τῆς πό-
λεως μέρος, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ὄρους Ἀδεντίνου κα-
λεῖται *Marmorata*, καθότι ἐνταῦθα ἀπεβιδάζοντο
πάλαι ἐκ τῶν πλοίων μάρμαρα ἀκατέργαστα διὰ
τὰς οἰκοδομὰς τῆς πόλεως.

Ἀνακαλύψεις τινὲς ἐφείλκυσαν πρὸ πολλοῦ εἰς τὸ
μέρος ἐκεῖνο τὴν κοινὴν περιέργειαν. Εὐρέθησαν μάρ-
μαρα μεγίστου ὄγκου· στήλαι, ἀτελῶς καὶ πρὸς
μετακόμισιν μόνον λελακευμένοι, φέρουσαι τὸ ὄνομα
τοῦ ἀποστέλλοντος ἢ τὸ τοῦ παραλήπτου ἢ τὸ ὀ-
νόμα τοῦ ἐργοστασίου τῶν λιθοξόων πρὸς ὃ ἀπε-
στέλλοντο.

Ἄπορον εἶναι πῶς μετὰ τοσαύτας ἀνακαλύψεις
σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ἤρξαντο ἐπ'
ἐσχάτων μόνον ἐν Ῥώμῃ συστηματικαὶ ἀνασκαφαί.
Ἡ κυβέρνησις τῆς Ῥώμης δὲν δεικνύει πολὺν ζῆλον
εἰς ἐπιχειρήσεις· ἡ ἑλλειψὶς ἐνεργητικότητος καὶ
δραστηριότητος εἶναι ἐν ἐκ τῶν ἐλαχίστων ἐλατ-
τωμάτων τῆς.

Καὶ ὁμῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῶν πρώτων ἀνασκα-
φῶν ὑπερέβη πᾶσαν προσδοκίαν· 493 ὄγκοι διαφό-
ρων μαρμάρων τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἄλλων χωρῶν ἀνα-
σκάφησαν τὸν παρελθόντα Μάρτιον· εὐρέθη μάρ-
μαρον πεντακοσίων κυβικῶν ποδῶν· μάρμαρα τῆς
Ἑλλάδος λευκὰ ἐξαισίας ποιότητος ἐπωλήθησαν εἰς
λιθοξόους τῆς Ῥώμης.

Ὅσοι ἐκ τῶν λίθων τούτων φέρουσιν ἐπιγραφὰς
πρόκειται νὰ κατατεθῶσιν ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βα-
τικανοῦ· τὸ πλεῖστον δὲ μέρος τῶν λοιπῶν θὰ χρη-
σιμεύσωσιν εἰς στολισμὸν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ῥώ-
μης, καὶ οἱ ὠραιότεροι αὐτῶν εἰς τὴν τῆς ἀρχαίας
καὶ περιφήμου ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Λαυρεντίου.

Ἐν τῷ χώρῳ τῶν ἀνασκαφῶν, περὶ ὧν ὁ λόγος,
ἀνεφάνησαν ἀρχαῖαι προκυμαῖαι εἰς καλὴν κατάστα-
σιν· ἡ κατασκευὴ αὐτῶν, κατὰ τοὺς ἐπιστήμονας,
ἀνάγεται εἰς τὸν πρῶτον αἰῶνα μ. Χ.

Λίθοι μεγάλοι φέροντες ὁπᾶς μαρτυροῦσιν ὅτι ἐ-
χρησίμευον εἰς τὰ ἀπόγεια τῶν πλοίων· ἐκ τῆς θέ-
σεως δὲ αὐτῶν εἰκάζεται ὅτι ὁ Τίβερις πρὸ χιλιᾶδων
ἐτῶν τὴν αὐτὴν ἔχει τῶν ὑδάτων του στάθμην.

(Ἐκ τῆς «*Univers Illustrée*»
φυλλ. τοῦ Ὀκτωβρίου 1868.)